

4

KLABUND • KROGSKREDO

PREMIERA V TOREK, DNE 13. JANUARJA 1953

KLABUND:

KROG S KREDO

Igra v petih dejanjih, prosto po kitajskem izvirniku

Nastopajo:

Cang-Haitang	Anka Cigojeva
Ga. Cang, njena mati	Mara Černetova
Cang-Ling, njen brat	Janez Eržen
Tong, zvodnik	France Trefalt
Pao, princ	Franek Trefalt ml. k. g.
Ma, mandarin	Marijan Dolinar
Yü-pej, njegova prva soproga	Angelca Hlebčeto
Čao, uradnik pri sodišču	Jože Kovačič
Ču-ču, višji sodnik	Nace Reš k. g.
Babica	Vera Blanč - Kalanova
Dva kulija	Pavle Jeločnik
	Lado štiglic
Dva vojaka	Jože Pristov
	Ivan Grašič k. g.
Krčmar	Mirko Cegnar
Pesnik	Metod Mayr
Ceremoniar	MaKS Reš k. g.

Sodniki, sluge, biriči, vojaki.

Sodelovali so:

Prevod	Oton Župančič
Režija	SLAVKO JAN k. g.
Glasba	Anton Balatka
Koreografija	Gizela Bravničarjeva
Scena	ing. Viktor Molka
Kostumi	Mija Jarčeva
Dirigent	Peter Lipar
Tehnično vodstvo	Lado štiglic
Razsvetljava	Stane Kropar
Inspicent	Pavle Jeločnik
Odrski mojster	Janez Kotlovšek
šepetalka	Marija šimenčeva
Lasuljarka	Vera Srakarjeva
Slikarska dela	Marijan Pliberšek k. g.
šiviljska dela	Saion »Jakofčič«
Krojaška dela	Jože Kos
Klobučarska dela	Salon »Orošel«
Vodstvo mizarskih del	Albin Učakar

Prešernovo gledališče

K r a n j

Ljubezen spravila je vse na dan.
Mrak črni od ljubezni je pregnan.
Ljubezen govori — in laž molči,
ljubezen vstaja — in napuh beži.
Ljubezen soncu vžiga žar,
ljubezen razbesni vihar,
ljubezen smrti ustavi pot,
ljubezen sama vsepovsod.

KLABUND-ŽUPANČIČ
Krog s kredo, 5. dej.

Klabund: Krog s kredo (prev. Oton Župančič). Uprizoritev v ljubljanski Drami leta 1927; rež.: Ciril Debevec. Prizor iz 1. dejanja: Haitang (Šaričeva), Ma (M. Skrbinšek), Pao (Jan), Tong (Cesar).

Pravljica o ljubezni in pohlepu

I.

So, ki mislijo, da je pravljica le taka zgodba, v kateri nastopajo najmanj coprnice in vile ali govoreče živali, če že ne škratlji, zlodeji in bogovi. Pa ni tako. Mnogo je pravljic in bajk brez vseh čudes in čudežev, brez nadnaturnih stvorov, brez čarovnih palic, prstanov in mečev.

Kaj je torej pravljica?

Pravljica je zgodba, ki so v njej ljudje ne dobri kot v življenju, temveč boljši; ne zli kot v vsakdanju, marveč bolj ničvredni. Ljudje v njej niso — kot v življenju — pošteni in pokvarjeni obenem, premešano, temveč samo dobri ali samo zli. In to je največji čudež, največja neverjenost, zakaj tega v življenju ni in ne bo.

Vsa druga čudesa so le pritikline, nebistvene in dekorativne ali simbolične.

Toda že sami pravljčni ljudje so simboli, prispodobne nra-
stvenih pojmov. Sneguljčica je posebljenje vseh otroških vrlin,
kar jih je: lepote, vdanosti, spravljivosti, ubogljivosti. Njena mačeha
— posebljenje zavisti, pohlepa, zavratnosti. Princ — podoba juna-
škega, ljubečega moštva.

In Haitang, Yü-pej, Ču-ču, Čao...? Ni z njimi isto?

V življenju se nikoli ne borita »zlo« in »dobrota, bore se zgolj
človeške strasti, namere, težnje, hotenja... V pravljicah ni teh

Klabund: Krog s kredo (prev. Oton Župančič). Uprizoritev v ljubljanski
Drami leta 1927; rež.: Ciril Debevec. Prizor iz 2. dejanja: Čao (Gregorin)
in Yü-pej (Danilova).

drobnih sestavin človekovega snovanja in bitja; tu se vse te detaljne bitke spoje v eno samo, enovito celoto: v boj čiste dobrote s čisto zlobo. In — drugi čudež: vselej na kraju zmaga Dobra (ki je tu istovetna z lepoto, resnico, odkritostjo, poštenjem, požrtvovalnostjo).

In še nekaj je značilno za slednjo pravo pravljico: neusmiljena je in nespravljliva. Opuščanja grehov ne pozna, vsekdar je nepopustna v kaznovanju zločincev. Človeški rod si je v otroških dobah svojega desetletnega življenja zamislil neresničen in sanjski svet, ki naj bi bil bolj pravičen od dejanskega življenjskega reda, v katerem sta povračilo in plačilo tako redki: šel je v svojih sanjah — kakor sleherno dete — v drugo skrajnost in si izmislil svet, ki je tako brezpogojno pravičen, da ne pozna več dobrotne milosti, ne pozna več sprave, temveč zgolj kazni in nagrado. Pravljica ne pozna Shakespearovega gesla (»Beneški trgovec«), ki veli, da »milost več je nego žezla moč« — in tudi če pravi Haitang v sodnem prizoru (»Krog s kreda«, 5. dejanje) »kako sodnik naj sodi sam iz sebe? ...« — je v kaznovanju vendar še neusmiljena, saj kaznuje zločinko Yü-pei z najstrašnejšo vseh kazni: »... sami se sodite!«

Pravljica je pravična, kakor so pravični otroci.

Pravljica je kruta, kakor so kruti otroci.

Njen smoter ni, da bi vzgajala k dobroti in popustljivosti, to je šele vzgojiteljska naloga višje stopnje; pravljica vzgaja le k spoznavanju in priznavanju osnovnih moralnih načel: prav in neprav, nedolžno in krivično. Šele umetnine naslednje, višje stopnje vodijo človeštvo za korak dalje: od doslednosti in pravičnosti k spravi in razumevanju.

II.

Mar spada pravljica na gledališki oder? Kar pomnimo, da v zgodovini obstoja gledališka dejavnost, vsekdar smo mogli na odriščih najti tudi pravljicne snovi. In vendar se vedno znova poraja vprašanje: kako vskladiti temeljno načelo pravljice (borba dobrega in zla v posebljenih simbolih) s temeljnim načelom dramatične umetnosti (boj raznorodnih teženj v mnogoobraznih značajih)?

Edini možni odgovor na to vprašanje je ta, da vobče ovrzemo že samo vprašanje. Teh dveh načel namreč sploh ni treba spravljati v sklad.

Klabund: Praznik cvetočih češenj (prev. Fran Albrecht). Uprizoritev v ljubljanski Drami leta 1934; rež.: Ciril Debevec. — Prizor iz 2. dejanja Matsuo (Debevec) in Gamba (Gregorin).

Klabund: Praznik cvetocih češenj (prev. Fran Albrecht). Uprizoritev v ljubljanski Drami leta 1934; rež.: Ciril Debevec. Prizor iz 2. dejanja: Gemba (Gregorin), Matsuo (Debevec) Mati (Šaričeva); v sredini mrtva Kotaro (Juvanova) in Kwan (Jan).

Nauk o »dramatičnem konfliktu« je čespotsko zavladal nad vso teorijo o gledališču. Postavimo, da je prava »drama« res le tista igra, v kateri vlada takšno razmerje človeških sil, kakršno imenujejo dramaturgi-teoretiki »dramatični konflikt«. Postavimo, da je tako. Toda — mar ni dovolj zgovoren že sam naziv naših hiš: theatron (gr.) — gledališče (sl.) — Schaubühne (nem.) — spettacolo (it.) — itd.: v premnogih jezikih izvira beseda od glagola gledati. In res — globoko je prepričanje vseh novodobnih, modernih gledaliških ljudi (zlasti praktikov, a tudi naprednejših teoretikov), da smoter odrske umetnosti ni le oživljanje dram (v gornjem smislu), temveč tudi uprizarjanje pisanih, barvitih uprizorjenj, »špektaklov«, »paše za oči«, z čomačim izrazom: igra.

Za to pa je prikladna pravljica ravno toliko kot drama. Čudež — bodisi pravi, »nadnaravni«, čarovni, ali pa tisti notranji, karakterni čudež — je snov, ob kateri se najbolj more razpresti slikovita domišljija odrskega ustvarjalca.

S »pašo za oči« pa se druží še »paša za ušesa«, da se tako izrazimo. Čista besedna poezija. Gledališče je tudi kraj, kjer se goji kult

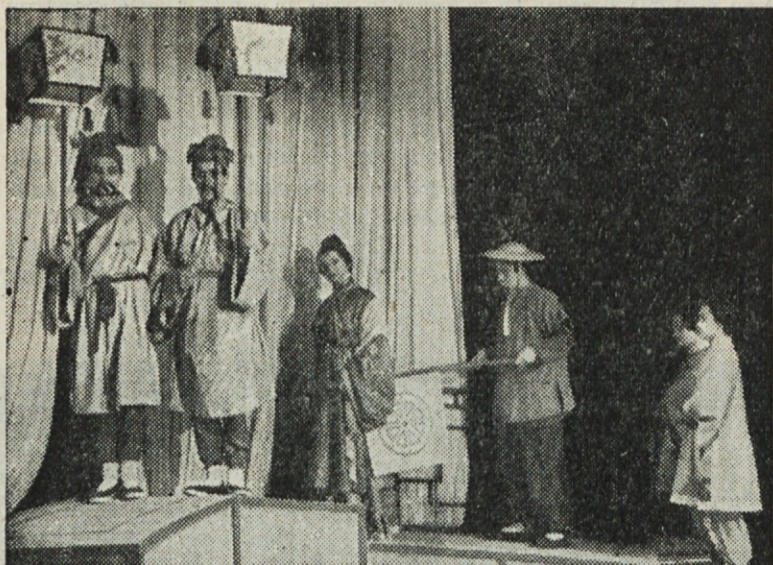

lepe poetične besede. To je vedel in znal že mojster vseh mojstrov — Shakespeare. Resničnost in verjetnost svojih vizij je odel v biserni plašč leporečja.

Toliko več je tega v »Krogu s kredom«. Kitajsko okolje s svojim prirodnim leporečjem že tako in tako nudi obilo prilike za krasnoslovljenje. Bolehnemu in bolealnemu sladostrastniku besede Klabundu je to še posebej godilo. Izživljal se je pri pisanju svoje igre v pravih orgijah leporečja — ritmično razkošne, s prečrtanimi podobami in prispodobami pretkane, dvoumne govornice. Jezikovni čarodaj Zupančič mu je v prevodu sledil in prelil to bogatijo v slovenski izraz.

S. I. Hsiung: Gospa Biserna reka (prev. J. Moder). Uprizoritev ljubljanske Drame leta 1951. Rež.: dr. Bratko Kreft. — Hsiungova »Gospa Biserna reka« je poskus kar se dá vernega prenosa kitajskega načina gledališke igre na evropski oder. V nasprotju s tem je Klabundova priredba že bistveno predrugačena in prilagojena evropskemu okusu.

Prizor iz »Gospe Biserne reke«.

III.

»Krog s kredo« je torej pravljica. In sicer pravljica o ljubezni in pohlepu. »Katera je prva petih pglavitnih čednosti, obtoženka?« vprašuje sodnik. In Haltang odgovoraja zvesto po katekizmu: »Ljubezen«. Ljubezen do človeka, ljubezen sestre in brata, očeta in hčere, moža in žene, matere in deteta, ljubega in ljube — je tista najvišja sila, ki je poetu vtlešenje vsega dobrega. Čang-Linga, revolucionarja, v njegovi bridki tožbi nad domovino nič tako ne boli kot misel, da je ljubezen v Kini izgubila svoj smisel in pomen.

Po drugi strani pa vse zlo — v zasebnem kot v javnem življenju — izvira iz pohlepa po imetku. Ta druga melodija se preliva skozi vso igro, in so mesta, ko se zdi, da bo preglasila prvo. O čemer poet toži in kar obtožuje, ni le Yü-peijin pohlep po Majjevi dediščini in zločin, ki se iz tega rodi. Tudi pohlep vseh tistih brezimnih oderuhov, ki pehajo deželo v obup in pogubo. Čang-Ling, med vsemi

moškimi figurami poglobitna, je glasnik človeškega teženja po pravičnejši razporeditvi dobrin in sil, da ne bodo več »tisoči goltali lastnine milijonov svojih bratov«.

Ta dvojna melodija — ljubezen do sočloveka in pravičnost v družbi — se spaja v eno na koncu:

Človeku ni, da sodbo bi delll,
ker sam krivico misli in počenja.

.....
Kako sodnik naj sodi sam iz sebe?
Najvišje bitje sodi iz njegovih ust!

.....
S pravičnostjo s sveta preganjaj bedo —
tako uči nas igra o krogu s kredo.

Tu pa je že storjen korak dalje od običajne, nespravljive pravičnice, korak od doslednosti k višjim npravstvenim idealom: k sočutju.

H. G.

Klabund

Pod tem psevdonomom se je skrival nemški pisatelj, dramatik in prevajalec Alfred Henschke, ki pa je splošno znan le pod privzetim imenom. Rodil se je 1890 v Crossenu ob Oderi, umrl je za jetiko leta 1928 v švicarskem zdravilišču Davosu. V ysej zreli dobi svojega življenja se je ukvarjal le s poklicnim pisateljstvom. Napisal je — za tako kratko življenje — razmeroma zelo mnogo, in to pesmi, romane, povesti, drame, eseje. Najbolj je zaslovel s svobodno priredbo stare kitajske igre »Krog s kredo« (1924) in s podobno prepesnitvijo japonske tragedije »Praznik cvetočih češenj«. Te dve deli sta prodrli do vseh evropskih narodov. Znani so tudi njegovi kratki zgodovinski romani: »Pjotr«, »Borgia« in »Rasputin« (prevedeni tudi v slovenščino). Na splošno se je rad ukvarjal z eksotičnimi snovmi in z modernizacijo ter prirejanjem pozabljenih, a zanimivih literarnih del. Svojevrsten poskus je tudi »Zgodovina svetovne književnosti« v enem zvezku, še bolj nenavadna, docela po osebnih vidikih pisana in prav v tem oziru zanimiva knjižica pa je »Svetovna literatura v eni uri«. Znamenite so tudi Klabundove prepesnitve stare kitajske lirike. — Sodobniki so ga zelo cenili, a danes je že v precejšnji meri zapadel v pozabo, le njegovi igri z Daljnega vzhoda in kitajska lirika se še vedno bero, ker je v njih do vrhunca razvil svoje besedno mojstrstvo in lepoto poetičnega besedišča, kar je vobče njegova poglobitna vrednota, bolj nego izpovedna ali pripovedna vsebina njegovih del.

Iz »Kroga s kredo«

Človek je človeku zver . . .
(Čang-Lingov monolog v 4. dejanju)

O muka! o čas! Zakaj sem se rodil v deželi, kjer velja pravica samo za bogataše, in so siromaki igrača njih samopridnim strastem! V tej deželi je dobro zlo in zlo dobro. Žaba se napihuje, rada bi letela po zraku. Metulj pade v ribnik in bo utonil. Kdor se od lakote zgrudi, dobi še brco v trebuh. Bogatin, ki se masti od dela siromakov kakor tolsta rasa, se smehlja njihovim solzam. Oče ne razume sina, sin očeta ne. Ljubezen — ljubezen — kako brezsmiselna in brezkoristna beseda! Vranji sledovi v snegu — kako naglo so zabrisani! Mož pretepa ženo in se krohoče. Žena vara moža in se smehlja. Otroci lučajo kamenje v starčka. Rogajo se slepemu beraču pred vrati svetišča. Kadar je vojna, javkajo za premirje, kadar pa je mir, zamahujejo z noži drug na drugega. Človek je človeku zver. Lastnega sonarodnjaka mrzé bolj vroče nego sovraga zunaj meja domovine. Ker je sovražnik silen in ker je njih orožje ko vrbove šibe pred celim gozdom kopij, zato preizkušajo svojo bojevitost nad slabotnejšimi sonarodnjaki: s smrtnim besom in smrtno bojevitostjo pobijajo do smrti lastnega brata, kadar nima orožja, da bi se branil, ali pa streljajo nanj iz zasede z zastrupljenimi puščicami. Na katedrih učenih šol sede osli za profesorje — na tucate jih je. Odeli so si levje kože in pridigajo vojno. Osel zoper leve, zajec zoper lisjake. Nedavno sem naletel na resničnega modrijana. Bil je vprežen kot tovor-na žival pred kolicе, bič se je spreletaval nad njegovim golim hrbtom, in hrzal je kot konj. Le pustite ga, je na ves glas blejal voznik, rojen je v mesecu konja. Pustite, naj bo konj. Cesar pa sedi v Pekingu na svojem prestolu iz lapislaculija. Zaprl je oči kakor bog Fo. Samo navznoter gleda in premišlja. O da bi mogel bogu samemu zadreti v trebuh nož z lotosovim cvetjem!

Vojaška koračnica

Vojak, tovariš moj si ti,
le ti še stopaš z mano.
Cesar nam v vseh bojih ukazuje,
dekle nas nobeno več ne razveseljuje,
vojak, tovariš moj si ti,
le ti še stopaš z mano.

Vojak, tovariš moj si ti;
ko svoj si meč izgubil,
te s svojim ščitom bom zakril,
kot brat se bom za tebe bil.
Vojak, tovariš moj si ti;
ko svoj si meč izgubil.

Vojak, tovariš moj si ti,
ko nam kosti trohnijo;
kot žolta para mesečina pada,
opičji krik gozodove vse obvlada,
vojak, tovariš moj si ti,
ko nam kosti trohnijo.

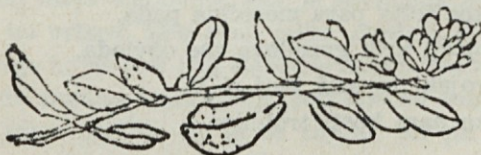
Pesmi cvetličark

I.

Tujim moškim na veselje
v lišpu svetlem tu sedim.
Ko jecljajo voje želje,
vase misli potopim.

Kaj zlato, kaj vina vaša,
ko pa dobrih ni besed.
Kdo za žalost mojo praša,
mojih solz ne šteje svet.

Včeraj je mladenič planil
k meni od strasti drhteč,
srce mi s poljubom ranil —
in ne bo ga nikdar več.

II.

Za vrkami na bregu tih je hram—
kam, drobno dekle, zreš skoz okno, kam?

Pred kletko se je ustavil mandarin —
poj drobna tička, iz srca globin!

Zapiraj kletko — skrbno čuvaj hram —
dekle in tička ti zleti drugam.

Slavko Jan

Danes najuglednejši v domovini redno delujoči slovenski gledališki režiser je prvi dve desetletji odrske kariere preživel zgolj kot igralec, kar šteje še vedno za svoj poglavitni poklic, in je — kot pravi sam — »padel v režiranje le po naključju, iz ansambelske zadrege«. Vendar sta »naključje« in »zadrega« tokrat dala slovenski gledališki kulturi spretnega in veščega, domišelnega in izobraženega režiserja, ubirajočega svoja pota po sledovih tistega nauka, ki ga je dal slovenskim gledališčnikom njihov do danes najpomembnejši učitelj, stalni gost in prijatelj slovenskega teatra — hrvaški, evropski režiser dr. Branko Gavella. V letih, ko je stal na čelu ljubljanske Drame kot direktor (1947—1952), je Slavko Jan tudi pokazal nena-vaden organizacijski in voditeljski talent, saj se je pod njegovim vodstvom Drama konsolidirala iz prvih povojnih razmer v čvrst, ustaljen in urejen umetniški ustvarjalni organizem.

Rodil se je 7. avgusta 1904 v Zagorju ob Savi. Prvič je prišel na deske že kot mlad dijaček, ko so srednješolci domačega kraja v navdušenju prevratnih dni leta 1918 uprizorili »Kralja na Betajnovi«. Jan je bil Bernot. Poslej amaterskega odra ni več zapustil, dokler se ni leta 1922 vpisal v dramatično šolo Združenja gledaliških igralcev; tam sta bila njegova poglavitna učitelja pokojna igralca Fran Lipah in Rado Železnik. Leto dni nato je maturiral in tudi že dobil angažman v Dražni, v kateri je ostal do danes.

Janova prva režija je bila Čapkova »Mati« (1945), kmalu potem je uspel z »Učenimi ženskami« (Molière), najvišji vzpon

njegovega režiserskega delovanja pa sta dve uprizoritvi Cankarjevih del: »Hlapci« in »Pohujšanje v dolini šentflorijanski«. Zlasti s tem drugim je zarisal pravo prelomnico v slovensko gledališko tolmačenje Ivana Cankarja, ker je prekinil s konvencionalnim pojmovanjem »realistične« Cankarjeve dramatike. — Janov režijski stil bi lahko označili kot umirjeno, obrzdano, a slikovito teatraliko na izhodiščih realistične psihologije Gavelline metode. Trenutno je v Ljubljani pred premiero njegova inscenacija Millerjeve »Smrti trgovskega potnika«, pripravlja pa (prvič v slovenski gledališki zgodovini delo iz francoske klasike) — Racineovega »Britanika«. Po odhodu dr. Gavelle je prevzel tudi stolico za režijo na Akademiji za igralsko umetnost v Ljubljani.

KRITIKA

Draga Ruth!

Tvegano je postaviti na oder igro, ki so jo ljudje še nedavno videli v filmu in to v obdelavi, ki je publiki ostala še kar v dobrem spominu, saj bo marsikdo — ta zavestno, oni podzavestno potegnili paralelo med obema interpretacijama. Tvegano z ene strani zato, ker razpolaga filma z neomejenimi tehničnimi možnostmi, na našem odru pa so skrajno omejene; nič manj tvegano po igralski plati, saj imata hollywoodski producent in režiser na razpolago armado dobrih in najboljših igralcev z vsega sveta, ki jih lahko izbirata in preizkušata, naš režiser pa je s svojo peščico ljudi le prečesto postavljen pred alternativo, ne kdo bo za določeno vlogo najboljši, temveč kdo od igralcev je za tak značaj še najmanj neprimeren. Edina prednost teatra napram filmu je domača slovenska beseda, ki zveni z odra, žal pri »Draga Ruth!« v prevodu pokojnega Rade Pregarca ne najbolj izbrano ter za gladki, hitro tekoči govor konverzacijske igre preokorna in spotikajoča.

V lovu za kvalitetnim ali vsaj senzacionalnim tekstom posega filmski producent čedalje bolj pogosto v moderno dramsko literaturo. Kar spomnimo se na »Stražo na Reni«, »Kobilice«, »Tramaj Poželenje«, »Smrt trgoveškega potnika« in druge moderne in klasične drame ali komedije, ki smo jih že ali še bomo gledali na filmskem platnu in ki jih repertoar naprednega gledališča ne more pogrešati, pa vidimo, da se tej čeri naše gledališče tudi v bodoče ne bo moglo izogniti. Kar v uvodnih besedah naj ugotovim, da bi tudi eventualna primerjava obeh Ruth, filmske in odrske, za naš teater nikakor ne izpadla porazno.

Režiser Dino Radojević pri uprizoritvi te nezahtevne komedije ni bil postavljen pred globoke psihološke ali zamotane tehnične probleme. Poglavitna njegova naloga je, da da posameznim prizorom, glede na njihovo vsebinsko pomembnost in komičnost, pravilno osvetljava, igra živahen konverzacijski ritem in s premišljenim menjavanjem tempa potrebno dinamičnost. Radojević je ustvaril pravilno označbo značajev v njihovi komedijski funkciji, dosegel uglajenost in lahkotnost dialogov, dosledno se je držal prave mere

in se umel izogniti nevarnosti burkastih prizorov, za kar je v komediji obilo priložnosti. Pognal je igralce v zelo oster, nagel tempo, ki je pokazal dovršen napredek v tehniki govora, vendar je film mestoma prehitro odvijal, tako da je bila včasih slika motna in zabrisana tudi za gledalca, ki ne potrebuje ravno »dolgega voda«. Nekaj poant in duhovitosti je bilo zretuširanih. Politična satira, kar se je nahaja v komediji, nam je povečini nerazumljiva — n. p. o profesorjih fašistih, o starem vojnem ministru (Hearstov tisk je Rooseveltu nenehno očital, da je njegova vlada vlada starcev), dvoje ali troje duhovitih domislic pa je zbledelo, ker niso bile do kraja izigrane. Iz istega razloga tudi Ruth v sceni s pismi ni utegnila izigrati prebujenja ljubezenskega čustva, dasiravno je prav ta moment prekretnica v njenem odnosu do Billa. Novost v tej uprizoritvi je, da so vsi igralci nastopili nešminkani, takorekoč v svoji privatni zunanosti. Ne mislim, da bo to povzročilo tako revolucijo v dramski umetnosti kot bosonoga Isadora Duncan v plesni, nasprotno s tem zmanjšane možnosti ostrejšje karakterizacije Alberta in prav vsa odvzeta zamorski mammy, temu nepogrešljivemu rekvizitu vseh ameriških komedij. Tudi Bill in Chuck bi mirno prenesla na licih malce italijanskega sonca, v ženskem svetu pa se itak privatna zunanost močno približuje odrski. Tudi ne najdem nobenega razloga, da gogoljevski konec ne bi bil odigran v slogu komedije, ampak je odmaknjen v nekakšen irealen, fantastično grotesken svet.

Sveta Jovanović je tej pristrčni komediji in preprosti ameriški družini zasnoval preprost in pristrčen, v barvah nekam naiven scenski okvir. Res v dobro mu štejem, da ga ni zapeljal privid hipermoderne in blazirane notranje arhitekture, nad kakršno strme naivneži pri ameriških filmih in kakršne si takle mestni sodnik, ki niti svojega avtomobila ne zmore, zagotovo ne more in tudi noče privoščiti. Jovanovičeva scena je funkcionalna, okvir komediji in pomoč režiserju pri ustvarjanju potrebne scenske atmosfere, — kar scenografi le preradi pozabljajo.

V igralskem pogledu sloni teža komedije na sodniku Willkinsu. Jela Vajt se je v vlogi sodnika počutil kot racak v vodi. Izdelal je lik, poln življenjske dinamike, do eksplozivnosti nabit z neprosto-ovoljno komičko situacije, v kateri se je znašel; ves čas smo čutili, kako se tudi v najbolj obupni in zapleteni situaciji ta sodnik sam pri sebi dobrovoljno hahlja nad položajem, v katerem se nahaja.

Vajt je igralec z izrednim posluhom za najsubtilnejšo komično nianso bodisi v besedi ali situaciji, ki jo tudi do kraja izrabl, pri tem tem pa čisto izgublja kontrolo nad svojo igro. Njegova moč je v drobnih, skrbno izcezliranih odtenkih besede in kretnje, ki ni nikdar stereotipna. Sodnikovo ženo Edith je zanesljivo odigrala Vera Blānč - Kalanova. Z mirno, prijetno zadržano in rahlo komično obarvano igro je sekundirala sodniku kot topla, malce navivna, dostojanstveno radovedna in razumevajoča žena in mati.

Njuni hčerki Ruth in Miriam sta tolmačili Klio Maverjeva in Nada Bavdaževa. Ruth Maverjeve je apartna, in simpatična mlada Američanka, življensko prepričljiva in primerno temperamentna, le v svojem odnosu do Billa na odru mora biti tako kot v življenju: kadar sta dva mlada človeka zaljubljena, vedo to vsi ljudje preje, kot onadva sama. Šestnajstletno filozofinjo in propagandistko Miriam je zaigrala Nada Bavdaževa prepričljivo in neposredno ter stilno dosledno. Bila je pravi enfant terrible, ki bi včasih pošteno zaslužil cvetlično bilko na zadnjo plat. Še žmeraj pa prevladuje v njenih izraznih sredstvih fortissimo in forte tudi tam, kjer bi s primerno pridušenimi toni dosegla mnogo skladnejše učinke.

Poročnik Bill, ki je tako nepričakovano in nezaželeno prideževal izpod italijanskega neba, je bil Trefalt mlajši. Trefalt je po nekaj odigranih ljubimskih vlogah uvidel, da je tudi za stereotipne ljubimce treba iskati vsaj nekaj novih izraznih sredstev in nam tokrat zelo simpatično predstavil prijetnega, nekomplciranega, podjetnega in hkrati boječega fanta, ki se mu vse zvrtil ob srečanju z idealom, kakršnega si je zasanjal na dolgih, nevarnih poletih. Le njegovi podjetni prijemi v intimnih scenah niso v skladju s Keatsom in Swinburnom ter primernejši za uporabo pri Angležinji.

Dolinar je uspešnega bančnega funkcionarja in neuspešnega snubca izdelal zelo skrbno in učinkovito. Ta bančnik Albert ni široki in neskropulozni self - mademan, temveč ozek, filistrski uradniček, ki mu le ožina njegovih ramen pomaga, da se po lestvici uspeha preriva kvišku. Dolinar je premišljeno polagal barvo na barvo, dokler ni Alberta pokazal takega, kot je — na robu karikature in vendar življensko resničnega. Značilnejša zunanja karakterizacija bi bila slikki v prid. Ni pa se Dolinar docela odkrižal dialekta svojega rojstnega kraja.

Dubleta prvega ljubezenskega para sta Marta in njen narednik. Mara Černetova se je sicer pošteno trudila, da bi zlezla v čevlje naivke, vendar je ta stroka njenemu igralskemu temperamentu tako daleč, da je uspela le s težavo, prav toliko, da ni motila ubranosti družinice. Erženov Chuck je bil prikupen in navihan, malce širokogruden narednik, ki je zanesljivo dodal svoj delež k uspehu komedije.

Služkinja Dora (Božena Igličeva) je pri nas obeléla in ostala v tem komičnem orkestru brez instrumenta, na katerem bi lahko zaigrala svojo karakteritično melodijo.

Že dolgo časa smo slišali med občinstvom željo, da bi mu Prešernovo gledališče posredovalo preprosto in veselo komedijo, ki bi je bil sam veder in vesel življenjski utrip brez vseh intelektualističnih, psihoanalitičnih in kakršnih koli težnih primesti, ligro, pri kateri se v sproščenem smehu otreseš vsaj za dve uri vseh morečih brig našega nesrečnega atomskega stoletja. Z »Draga Ruth!« je tej želji publike ustrezno, tako v pogledu izbora kakor interpretacije in le škoda, da nikakor ne moremo odkriti tega Normana Krasne in njegovih eventualnih ostalih komedij.

—ič

IZ DRAMATURGOVE BELEŽNICE

III. „Eventualna noviteta“

(M. L. : „K 324/52“)

V vseh naših repertoarnih načrtih je vselej najbolj boleča točka tista, ki obljublja morebitno slovensko izvirno delo; vselej v jeseni optimistično pričakujemo, da bomo med sezono dobili rokopis slovenskega avtorja — a tolikokrat se zgodi, da je to pričakovanje zaman in obljuba ostane neizpolnjena; vrzel v repertorariju potlej napolnimo z delom iz svetovne klasike, iz železnega repertoarja ali iz moderne.

O razlogih, zakaj je slovenska sodobna dramatika tako pičila (po številu) in tako siromašna (po kvaliteti) — o teh razlogih se je že mnogo razpravljalo in premišljalo, vselej brez pravega haska.

Dejstvo je, da je v slovenski gledališki praksi že od nekdaj v navadi prevladovanje tujih, svetovnih avtorjev. Dasi nikakor ne mislim zagovarjati kulturne avtarkije (ki je le izraz jalovega, zaplotniškega nacionalizma), moramo vendar priznati, da je ta situacija nenormalna, če jo primerjamo z evropskimi običaji: v Fran-

ciji, Nemčiji, Angliji zavzemajo nacionalni avtorji znatno večino repertoarjev. Že res, to so narodi, ki imajo mnogo številnejšo dramsko literaturo kot mi. A vendarle.

Seveda: samo Linharta, Levstika, Cankarja, Kraigherja in Krefta ne moremo igrati. Potrebna bi bila sodobna dramatika. Te pa je tako malo: Ivan Potrč, Matej Bor, Mira Pucova, Ferdo Kozak. (Kreft sodi že v železni repertoar, zato ga namerno naštevam v prvi skupini.) Kje je resnično aktualna dramatika?

Včasih dobimo rokopise novih, še ne igranih dram, vendar so najčeseje takdi, da ni misliti na uprizoritev. O teh sploh ni treba razpravljati. Vmes so pa tudi take, ki vendarle imajo neke kvalitete — pa si vseeno pomisljamo, češ: to in to in to je narobe (po eni strani) in: publika tega ne bo sprejela (po drugi plati). Vendar se vprašujem: ali nismo včasih prestrogi, če merimo začetniško delo s kriterijem A. Millerja ali J. Ancuilha? In: ali nismo preveč previdni, pre malo drzni, če se oziram na uspeh? Ali ne bi bilo treba za izvirno slovensko dramo včasih tudi kaj tvegati, makar neuspeh, čeprav ni (kar bi menda najrajši videli) »vsaj« toliko dobra kot »Smrt trgovskega potnika«?

Znanec M. L. mi je poslal rokopis svoje drame »K 324/52« (kazenski spis nekega okrožnega sodišča) — ne z namenom, da bi me prosil, naj jo uvrstim v repertoar PG, temveč s prav skromno prošnjo, naj mu povem svoje mnenje. M. L. se namreč že dolgo časa uporno in trmasto ukvarja s pisanjem, in del njegovih rokopisov (ki so — razen ene črtice — vsi obležali v predalu) poznam. Vztrajna volja mu bo pomagala, da bo nekoč dosegel kvaliteto. »K 324/52« je doslej najboljša, kar sem njegovega prebral, dasi je še vedno v mnogih ozirih okorno in nerodno. Vendar je vsaj téma nad vse zanimiva in »hvaležna«, tudi aktualna in človeško topla, pošteno obdelana: nezakonska mati umori svojega otroka — in po dolgem, mučnem zasliševanju in pregovarjanju na kraju prizna, da je to storila le zato, ker je ugotovila, da je bil otrok — slep. Drama ne zagovarja »evtanazije« (usmritev neozdravljivega bolnika), zagovarja le tezo: treba je s človeško uvidevnostjo razumeti tudi vzroke zločina, ne samo mrzlo in suho soditi po golih paragrafi.

Drama je okorno komponirana okoli dveh viškov: sam umor (na odprtem odru) ob začetku prvega in presenetljiva izpoved ob koncu tretjega (zadnjega) dejanja. Vmes so dolge, sicer dramatično napete, a po dogajanju revne scene zasliševanja. Igro poživljajo nekateri spretno razmeščeni, ganljivi momenti; dragoceni so posamezni stavki (»Zdaj vem, da se tudi iz usmiljenja ne sme moriti« in pod.). — Slabost kompozicije je tudi, da ni dovolj motivirano, zakaj morilka takoj ne pove razloga za svoj zločin. Takih slabosti je še cela vrsta (»papirnati dialog« itd.) — vsekakor je več napak nego vrlin. Dragocen je predvsem sujet.

In vendar — kako je s »strogostjo kriterijev«? Mnogo so zagrešili nad slovensko literaturo, ker v prvih povojnih letih niso bili dovolj strogi v kritiki. Razpaslo se je polovičarstvo. Toda mar

ne bi morali biti tako strogi šele pri ocenjevanju del, ki so prodrla do javnosti? Do javnosti pa jim moramo pomagati — potem bo mo šele lahko sodili. Zlasti ob času dramatične suše bi morali biti bolj širokogrudni, bolj tvegavi.

Ali si lahko upam, tako delo uprizoriti? Še enkrat vprašam: kaj bo dejalo veličanstvo Publikum, kaj njegov minister Kritika?

IV. Komorna igra ali teaterski spektakel?

(Tennessee Williams: The Glass Menagerie)

Zanimiv paradoks: v sodobni dramatikii vodi tista dežela, ki še do danes nima izoblikovanega sistema nacionalnih gledališč. Saj komaj še kdo dvomi, da je Amerika tisti kraj, kjer je umetnost pisanja dram dandanes na najvišji in najbolj progresivni (beri »moderni«) stopnji. Teža in tehtnost imen kot so Miller, Wilder, Williams, Hellman, Anderson — nedvomno odtehta (vsaj v svoji skupnosti) dva Angleža Eliota in Fryja, Francoze Salacrouja, Sartra in Anouilha, ali edinega Nemca Zuckmayerja. Naštetim ameriškim dramskim avtorjem se pridružuje še plejada neznanih in neslavnih, a literarno polnovrednih pisateljev nekaterih filmskih dram, ki enakovredno stopajo ob bok najboljšim delom odrske dramatike, dasi jih poznamo najčesče le po naslovnih, ne tudi po imenih avtorjev (spomnimo se le tako polnovrednih socialnih dram kot so »Key Largo«, »Boomerang« itd., tako blestečih komedij kot »Will je vojak«, »Major in frklja« itd.).

Med temi Američani zavzema morebiti prvo mesto Tennessee Williams, ki je v dramatikii približno to, kar je v romanu njegov rojak William Faulkner: oba sta doma z »Juga«, oba obravnavata socialno problematiko svoje dežele, ki si še danes ni povsem opomogla od posledic secesijske vojne, ker se še ni povsem znašla po prelomu iz aristokratskega v meščanski red. Temu ustrezno je obema avtorjema v prvi vrsti pri srcu usodna problematika duševno razklanih osebnosti, psihopatov, nevrotikov in izjemnežev. Oba se — vsak v svoji »stroki« (roman in drama) — poslužujeta izraznih sredstev moderne literarne umetnosti.

T. Williams je zaslovel po vsem svetu s pretresljivo dramo o dokončnem propadu (socialnem in psihičnem) deklasirane aristokratke: to je »Tramvaj Poželenje«, ki ga imamo tudi mi v najbližjem repertoarju. Poleg »Smrti trgovskega potnika« je »Tramvaj« nemara najznačilnejša (in tudi najboljša) moderna drama našega desetletja.

Isti avtor je napisal »Stekleno menezarijo«, po vsebini in problematiki dokaj drugačno, po dramaturških oblikah pa sorodno tej, dasi še stopnjevano v uporabljanju »modernih« izraznih sredstev. (Letos jo ima na repertoarju MG v Ljubljani.)

Drama se razvija med štirimi ljudmi: mati - vdova, njena hči, njen sin, sinov prijatelj. Sin Tom je hkrati dvoje: oseba v drami in pripovedovalec (lektor, speaker). Kajti »Steklena menezarija« je zasnova kot »drama spomina«; na odru se ne prikazuje realni svet, temveč svet Tomove mladosti, kakor se oživlja v njegovem spominu. Problematika je dvojna: v zgodbi sami se prikazuje intimna usoda pohabljenega dekleta — v Tomovem okvirnem pripovedovanju pa se obravnava misel: glejte, kako pusto in malenkostno smo živeli mi v Ameriki zadnja leta pred drugo svetovno vojno, ob času Guernice in Münchena . . .!

Vsa zgodba je do skrajnosti preprosta: pohabljeno dekle je vase zaprto, vselej le domá, ukvarja se samo s svojo »stekleno menezarijo«, zbirko krhkih steklenih živalskih figuric. Mati, malce čudaška, sicer pa plitka in površna malomeščanka, sanjari le o tem, da bi tudi njeno hčer začeli obiskovati mladi gospodje, kakor so nekdanj njo obletavali njeni oboževalci. Sin je trgovski namešteneec, toda sanjari za drugačnim, avanturističnim življenjem, saj je med drugim tudi poet. Nekega dne pripelje domov prijatelja, ne vede, da je to nekdanji sestrin oboževanec. Mati je vsa srečna — zdaj vendar nekdo pride na obisk. A vse se izteče drugače. Obiskovalec in deklica se sicer lepo in intimno pogovarjata, med štirimi očmi, toda na kraju pove, da je zaročen — in odide. In vse je, kot je bilo.

Zgodba je torej taka, da se bo ob njej vsakdo domislil formule »Čehov«. — Vendar je nekaj povsem drugače: dramaturška tehnika je do skrajnosti »modernistična« — saj uporablja prav vse »moderne« rekvizite: scensko glasbo z »leitmotivi«; projekcije diapozitivov (in sicer simbolne slike, pa tudi napise, ki se tičejo vsebine posameznih prizorov); simultana prizorišča (razne sobe, zunanjsčina in notranjsčina iste hiše); rezana scena (prozorne stene); nerealistična odrska luč; vrhu vsega tega pa tudi slog dialoga ni dosledno »čehovski« (lirični naturalizem), temveč menjava od najpopolnejše, realistične moderne konverzacije do patetičnih tirad in monologov.

Intimna komorna drama se je torej tu združila z najbolj kričaskimi sredstvi nerealističnega modernega teatra. Če ne bi bila ta snov v rokah resničnega poeta in mojstra kot je Williams, bi morala nujno nastati boleča disharmonija med snovjo in ostvartivjo. Vendar je Williamsovo tenkočutno pero našlo pravi most, ki združuje obe na videz nezdružljivi sestavini: ta most je poetična sila spomina. »Samodejni mehanizem spomina« (kakor pravijo temu teoretiki modernega romana) dovoljuje, da se po eni strani prikazujejo najintimnejši, komaj zaznavni trzljaji nežne, bolehe duše — in da se po drugi strani kažejo v potenciranih, nerealno povečanih dimenzijah, v nevsakdanjem zaporedju, v bolj dopovedljivih in učinkovitih zuanjih manifestacijah. Zato uvedba pripovedovalca (speakerja) v to dramo ni niti samovolja, niti modna afektacija, temveč notranja nujnost in najgloblji smisel te igre.

Celjsko gledališko pismo

Kakor je razvidno iz besedila, je napisal celjski dramaturg tov. Filipič to pismo že pred mescem dni, vendar se je objava zakasnila zaradi našega zaostanka, ki je nastal, ker smo morali gledališče začasno zapreti. Zato tudi časovno razmerje ni tako, kakor je v članku občrtano. S premiero »Draga Ruth!« nas je Celje prehitelo. — Mislimo pa, da pismo vendar ni utrpelo zanimivosti, četudi ni docela novo.

Lojze Filipič.

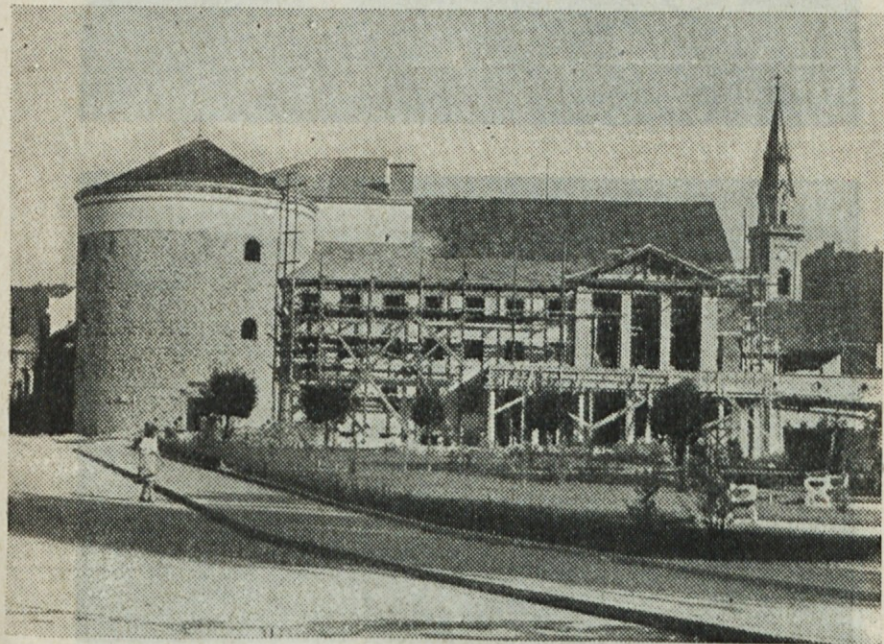
Celjsko gledališko pismo ni bilo celjsko, če bi ga ne pričel z najbolj živim problemom gledališkega Celja: z novim gledališkim hramom. In ne samo, da bi ne bilo celjsko. Ne bilo bi pismo, ki ga piše gledališki delavec, ki je z vsem srcem in vso mislijo pri svojem delu. Prezrlo ali v drugo vrsto bi postavilo gledališki dogodek, ki daleč prerašča vse lokalne meje ter se uvršča med zelo pomembne dogodke v slovenski gledališki kulturi.

Kdor še ni imel priložnosti videti novega celjskega gledališča, bo prav gotovo dejal, da pretravam. Nejevernežem in skeptikom, ki trde, da se bo gradnja kljub vsem zagotovilom in obljubam še in še vlekla, tehle nekaj besed: prav danes, ko pišem to pismo, je v novi celjski gledališki hiši živo kot v panju. Teko namreč zadnje priprave za prvo prireditev, ki bo jutri, 28. novembra letos. Res je, priznam: to še ne bo gledališka predstava, pač pa proslava Dneva republike, združena s proslavo dograditve. Priznam tudi, da je za napeljavo in montažo odrske razsvetljave ter za opremo garderob in stranskih prostorov potrebno še nekaj časa. Denimo, da trije meseci. A do takrat bo gledališče definitivno in popolnoma opremljeno ter pripravljeno, da se v marcu izroči svojemu namenu.

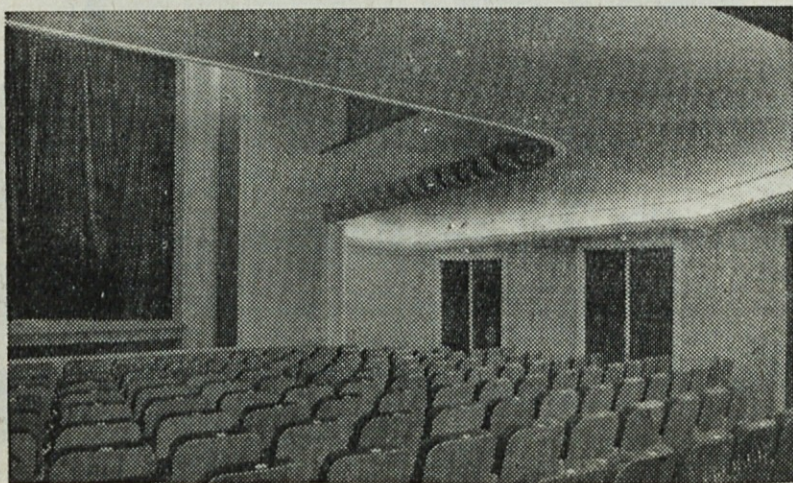
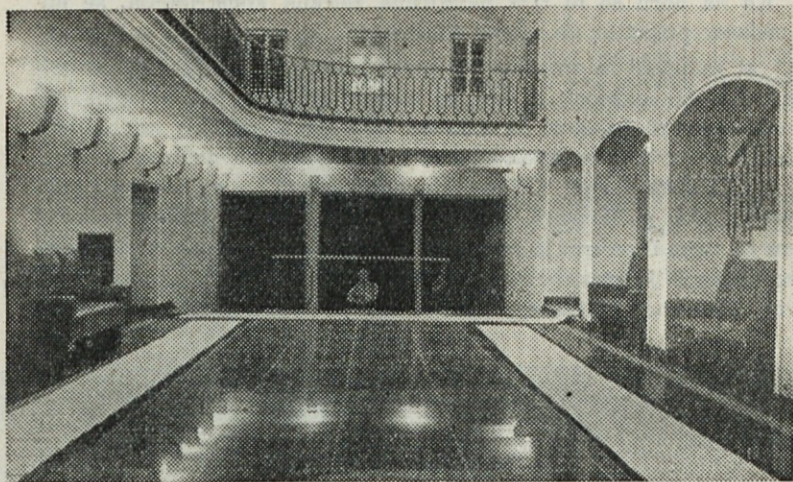
Kot slavnostna otvoritvena predstava bodo uprizorjeni Kreftovi Celjski grofje.

Ko na odru še ni bila montirana železna konstrukcija, se mi je večkrat pripetilo, da so me obiskovalci, ki so si ogledovali gradnjo, vsi začudeni in zmedeni vprašali: »Kako bo ta prostor predeljen? Kje bo avditorij in kje bo oder?« Ko sem jim pojasnil, da je ves ogromni prostor, ki smo ga ogledovali, mišljen kot odrski prostor in da nas od avditorija loči že montirana železna zavesa, so mi le težka verjeli. Celjsko gledališče bo imelo ali točneje: ima največji oder v Sloveniji, prostorne in prijazne garderobe in prostore za vaje. Dvorana je v primeri z odrom na prvi pogled majhna, a sorazmerje je popolnoma pravilno. Tako ima Celje idealno moderno komorno gledališče. Igralec bo imel možnost za intimno,

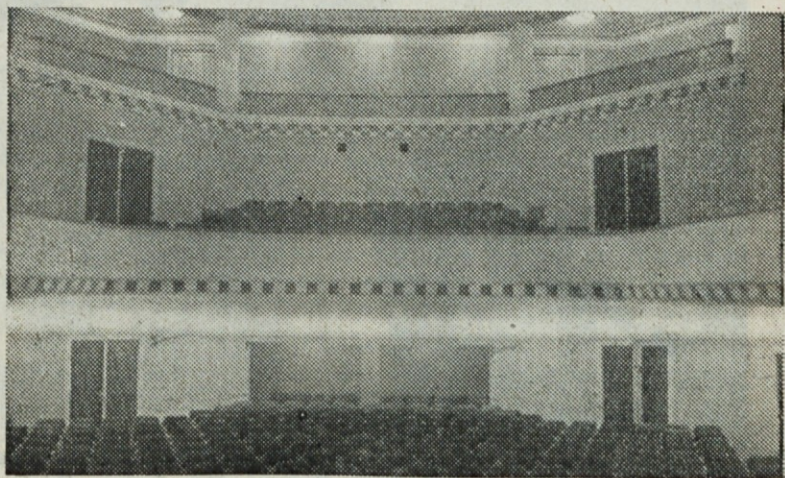
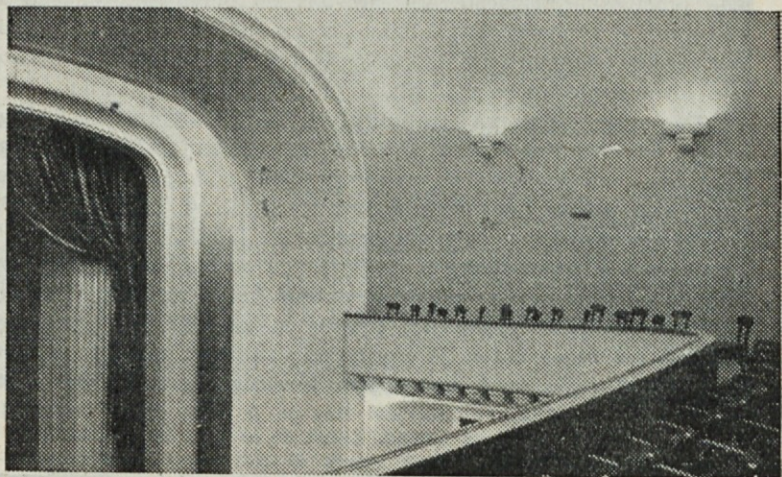
Novo celjsko gledališče s prednje strani — v zaključni fazi stavbnih del.

Notranjščina novega

KAKO PA JE

celjskega gledališča

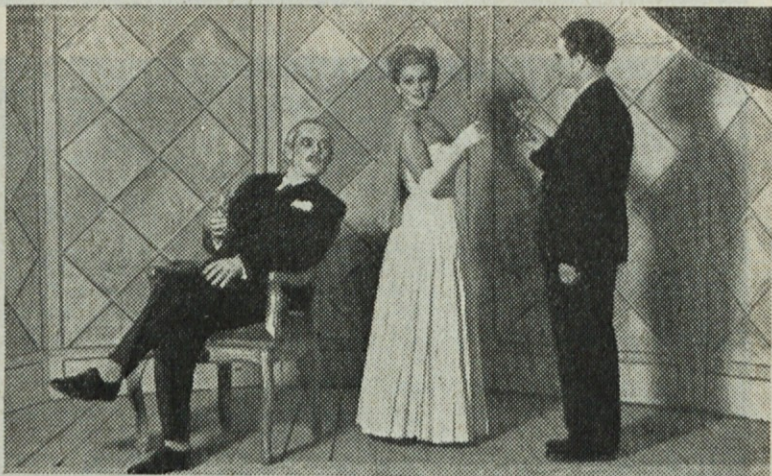

PRI NAS?

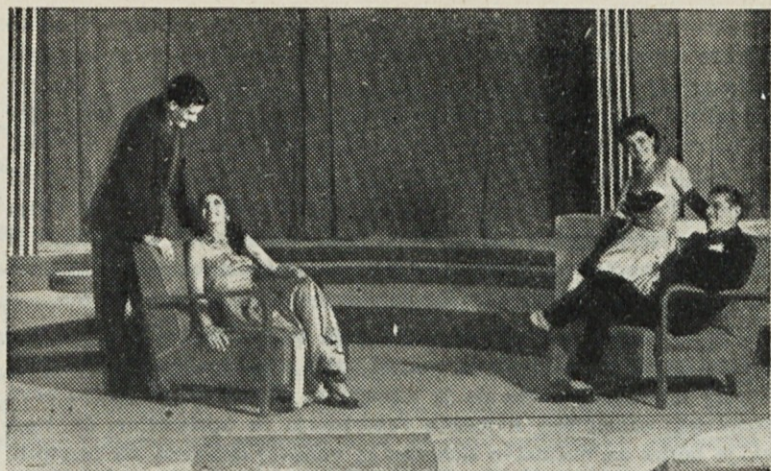
poglobljeno psihološko igro brez forsiranja in brez skrbi, da bi ga na galeriji ne bilo slišati, režiser in inscenator pa skoraj neomejene prostorske možnosti. Vsi prostori so opremljeni okusno in kulturno: v parterju, na balkonu in na galeriji je 400 usnjenih maslanjačev, vstopna veža, stopnišče in foyer so v marmorju. Torej vse: idealno gledališče z idealnimi delovnimi pogoji, samo...

Da, samo! Kar na kratko: Celje nima dovolj umetniškega osebja. Otvoritev nove hiše, ki bo — zdaj o tem ni več nobenega dvoma — ena najlepših in najmodernejših v Jugoslaviji, je pred vrati, a gledališče ima vsega sedem (!) igralcev! In čemu naj bo Celju tako gledališče, če nima igralcev?

V zvezi s pomanjkanjem umetniškega osebja so vse ostale težave, s katerimi se bori mlado gledališče kot v začaranem krogu: repertoar moramo prilagajati številu in zmogljivosti igralskega zbora in režiserjev. S tem je v principu postavljen na glavo sleherni perspektivni repertoarni načrt. Res je sicer, da ima Celje vrsto rutiniranih gledaliških amaterjev. Res pa je tudi, da se študij sle-

J. B. Priestley: Od raja po do danes. Celjska uprizoritev jeseni 1952. Rež.: B. Baranovičeva. Scena: ing. E. Franz. Kostumi: Mija Jarčeva. Prizor iz 1. dejanja: William kot Rosemaryjin oče (J. Škof), Rosemary (B. Vrečkova), Paul (E. Strlič).

J. B. Priestley: Od raja pa do danes. Celjska uprizoritev jeseni 1952. Rež:
B. Baranovičeva. Scena: ing. E. Franc. Kostumi: Mija Jarčeva. Prizor iz
2. dejanja: Philip (P. Božič), Joyce (N. Sirkova), Helen (M. Goršičeva),
William (J. Škof).

hernega odrskega dela, v katerem sodelujejo amaterji, zavleče preko predvidenega časa in sicer zategadelj, ker amaterji lahko prihajajo na vaje samo ob večerih in eventualno ob popoldnevih. S tem pa se zopet zamaje načrt dela in gledališče pride v zadrego, kako pravočasno izpolniti svoje obveznosti do abonentov. In tako dalje in tako naprej. Začarani krog. Začetek je pri igralcih, na koncu pa je človek prav tam, kjer je bil na začetku. Izhod: angažma novih igralcev. Prvi koraki so storjeni in upam, da bo že to sezono igral v novem gledališču močno pomnožen ansambel.

Še besedo o dotedanjem letošnjem delu. Doslej smo imeli tri premiere; dve v oktobru, eno v novembru. Četrta bo v decembru. Kot prva predstava v sezoni je bila uprizorjena Priestleyeva komedija *Od raja pa do danes* ter dosegla 12 repriz. Sledila je Goljeva *Sneguljčica*, ki še ni izigrana, a 20. nov. je bila premiera *Potrčevih Kreflov*. Zdaj študiramo *Drago Ruth*. Premiera bo kakih 14 dni po premieri v Kranju. Januarja je na vrsti krstna uprizoritev

Žmavčeve drame Izven družbe, deloma vzporedno z Drago Ruth in deloma z Žmavčevo dramo bo uprizorjena Begovičeva Brez tretjega, februarja pa Molièrov Namišljeni bolnik. S tem bo delo v starem gledališču zaključeno. Marca bo otvoritev nove gledališke hiše, kjer se bo sezona nadaljevala. Repertoarni načrt še ni povsem fiksiran.

Razpisane imamo štiri redne abonmaje, ki so solidno zasedeni. S temi štirimi predstavami pa je gledališka publika v samem Celju skorajda izčrpana. Po eni ali dveh izven predstavah, na katerih je obisk ponavadi podpovprečen, odrinemo na gostovanja. Gostujemo seve le z deli z manjšo zasedbo in skromnejšo tehnično opremo.

S tem smo pri drugi najbolj boleči točki celjskega gledališča: občinstvo. Tudi ta težava je ena od tistih v začaranem krogu. Slejkoprej je namreč jasno, da je v borbi za gledališko občinstvo prva postavka: umetniška kvaliteta repertoarja in uprizoritev. Če tega ni, je borba za občinstvo iluzorna in vnaprej obsojena na neuspeh. Dosedanje izkušnje v Celju kažejo, da bo borba trda in dolgotrajna. Eno pa je jasno: zmagovita bo ta borba le toliko, kolikor bo gledališče umetniško raslo.

Načrt našega dela v drugi polovici letošnje sezone in v naslednjih sezonah je nekako takle: umetniško osebje toliko pomnožiti, da bomo ob manjši pomoči amaterjev mogli študirati po dve deli vzporedno. Premiere bi se vrstile vsakih štirinajst dni, predstave v gledališču pa bi za sedaj bile trikrat tedensko. Zasedba v obeh vzporedno študiranih delih naj bi se ne križala, tako da bi ena skupina lahko gostovala, druga pa igrala v Celju. Na prvi pogled je to iluzorno, res. Nam, ki smo se v ta načrt zagrizli, pa se zdi, da je izvedljivo. Čas bo pokazal, kdo ima prav. Ne glede na to, ali bomo to res mogli izvesti: že letos ali šele čez dve leti, pa je to edina realna perspektiva, ki naj celjsko gledališče privede k uspehom v borbi za občinstvo in ki naj mu pomaga na tisto stopnjo razvoja, ko kot poklicno gledališče ne bo več samo »statistično«, marveč realno dejstvo, živ, ustvarjajoč umetniški organizem in kulturna institucija, ki je sposobna opravljati svoje poslanstvo.

Lojze Filipič

Gledališke zanimivosti

Z Dunaja. Ko prebiramo gledališke rubrike časopisov iz tistega velemesta, ki nam je izmed vseh svetovnih kulturnih centrov najbližje, namreč z Dunaja, utegnemo najti marsikatero zanimivost.

Znani **Volkstheater** (»Ljudsko gledališče«) že lep čas ne more doseči dostojne afirmacije. Ali je temu kriva direkcija ali ansambelske razmere — vsekakor se ob sleherni premieri ponavljajo resni ugovori in očitki kritike. V repertoarnem pogledu je vodstvo premalo tvegavo in rajši staromodno kot sodobno. Tudi kvaliteta uprizoritev ni zadovoljiva. Zadnja premiera je bila »Mirandolina«, ki je bila po pričevanju kritike sicer dokaj dobro igralsko zasedena, vendar režirana vse, pretežko in s premalo rokokojske italijanske lahkotnosti — »ko da so igrali Kotzebueja, ne pa Goldonija«.

Najboljši oder je slej ko prej nekdanja Reinhardtova hiša, **Theater in der Josephstadt** pod direkcojo Rudolfa Steinboecka. Zadnje premiere so bile literarno malo pomembne, toda odsko kvalitete. Še vedno prakticirajo sistem zvezdniških gostovanj.

Burgtheater nadaljuje s svojim ciklom »Klasične mojstrovine« (ob polovičnih vstopninah); v njem se vrstijo Schiller, Shakespeare in drugi, tudi — Sofokles. Nova priredba Sofoklejevega »Ojdiha na Kolonu« (premiera pod konec prejšnje sezone) je bila ena najuspešnejših na Dunaju. Zadnja premiera pa je »Bojazen milosti« (Die begnadete Angst, izv. naslov: Dialogues des Carmélites) znane francoskega katoliškega poeta Georges Bernanos, religiozno občutena, intimno lirična drama iz francoske revolucije, ki je pred Dunajem že v Münhenu dosegla velikanski uspeh. Delo obravnava probleme smrti, smrtne bojazni, žrtvovanja in skupnostnega pogina.

(Po »Die Presse« in drugih listih.)

Kraljica Lear. Vodja neke gledališke šole v New Yorku je uprizoril Shakespearovega Kralja Leara, predelanega v »Kraljico Lear«,

češ: »Značaj, ki je tako klavrn, histeričen in nerazumen kot Lear, bi moral biti ženska.« — Learovo palačo nadomešča cirkuški šotor, Lear pa je postal cirkuška kraljica. Tragedija je predelana na pol-drugo uro trajanja, nastopa pa le pet oseb: Lear, tri hčere in Norec, ki je cirkuški klovn. — Kaže, da uspeh ni izostal, kajti skupina je že podpisala kontrakt za triletno turnejo po Ameriki. (Po »Theatre Arts«.)

Iz gledališča

Prihodnja premiera

PG pripravlja za mesec februar uprizoritev znamenite socialne drame **Maksima Gorkega** »NA DNU« v prevodu Pavla Golie. Režira **Dino Radojević**. Nastopa domala ves pomnoženi ansambel.

Vabilo k sodelovanju

Kot so redni bralci GL nedvomno že opazili, skušamo razširiti to publikacijo, da bi s časom dobila značaj manjše gledališke revije, ki bi obravnavala raznotere gledališke in kulturne probleme ter se ne bi omejevala zgolj na priložnostna besedila k ravno uprizorjenim dramskim delom. Zato vabi uredništvo GL vse pisanja večje in gledališko zainteresirane ljudi, da sodelujejo — bodisi z dopisi, bodisi z daljšimi (strokovnimi, kritičnimi itd.) prispevki. Vse kar bo zanimivo in vredno resne publikacije, bomo z veseljem objavljali (in honorirali). Zlasti vabimo k sodelovanju člane in prijatelje amaterskih skupin, da nam poročajo o delu odrskih družin in o njihovi problematiki. Kdor nam bo poslal vprašanja o gledališkem delu, mu bomo odgovorili — če bo vprašanje splošno važno, bomo tudi zaprosili strokovnjaka izven našega kolektiva, da nam napiše odgovor. Občinstvo naj bi nam napisalo svoje predloge in želje.

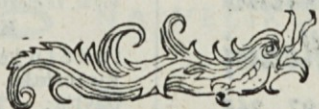

tudi kritične pripombe o našem delu. — Vendar se v dopisovanju in sodelovanju ni treba omejevati le na problematiko našega odra ali gorenjskih amaterskih skupin, temveč lahko obravnavamo vse, ker je v zvezi z gledališko kulturo.

Prispevke pošiljajte na naslov: Upravi Prešernovega gledališča, uredniku Gledališkega lista, Kranj. Prispevke označite z imenom in naslovom, če pa želite, da jih objavimo brez podpisa ali s šifro ali psevdominom, tedaj to posebej označite, vendar se vseeno podpišite.

Sodelujte, svetujte, predlagajte, pišite!

Uredništvo GL.

DELIKATESA

Najbolje boste postreženi v naši delikatesni poslovalnici, ki je odprta dnevno, tudi ob nedeljah, od 6. do 22. ure

Solidna postrežba - nizke cene!

Telefon 381

Elektrotehnično podjetje Kranj

tel. 197, 265

*Vsi elektrotehnični
predmeti,
radioaparati,
inštalacije,
navijalnica motorjev,
fina mehanika,
radiotehnika*

„ISKRA“

tovar. za elektrotehn. in fino mehaniko

K R A N J

izdeluje iz prvovrstnega materiala in promptno dobavlja: **Telekomunikacije:** telefonske aparate, centrale in dele - **Kinoaparature:** kinoprojektorje, ojačevalce in zvočnike - **Električne merilne instrumente:** števce, voltmetre itd. - **Avtoelektriko:** svetlobne diname, zaganjače, vžigalne tuljave itd. - **Električne vrtnalno stroje:** 10 in 32 mm. premera - **Selenske usmerjevalne celice:** - **Instalacijski material:** paketna, kolebna in motorna stikala
Zahtevajte detajlne ponudbe

**TEKSTILNA
O
V
A
R
N
A**

Izdeluje: Fin žamet v raznih modnih barvah za moške obleke, ženske kostime, plašče / Ženski žamet za obleke in domače halje v različnih barvnih tonih / Blago za dežne plašče v raznih kvalitetah in barvah / Tkanine za ženske obleke iz stanične volne, apretirane proti gubanju, v raznih imitacijah volnenih izdelkov in izdelkov umetne svile / Tkanine za moško perilo v različnih kvalitetah, deseni in barvah / Garniture jacquard prtov in prtičev v barvah / Prtelistne beljene in barvane ter prte karo / Flanele v najrazličnejših kvalitetah in deseni / Žepne robce moške in ženske v raznih kvalitetah in vzorcih

♦ **INTEKS** ♦ **V KRANJU**

CENE PONOVO ZNIZANE!

TRGOVSKO PODJETJE
NA VELIKO IN MALO

Tkanina

Tekstilno blago

Galanterija in kozmetika

Usnje, gumi in

čevlarske potrebščine

K R A N J

Telefon: uprava 321

skladišče 377

Zadružna mlekarna

Kranj - Čirče

tel. 541

izdeluje vse vrste sirov,
čajno maslo, jogurt = in
nudi dnevno sveže pa-
sterizirano mleko v vseh
svojih poslovalnicah

Ključavničarstvo Tehtnica

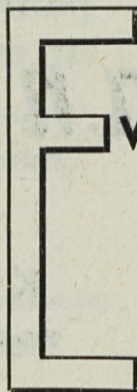
Kranj - Koroška cesta 12
Telefon št. 129

Izvršuje: jeklene zastore,
štedilnike, vrata, vrtno in
stopniške ograje, manjše
poljedelske stroje, tehtnice,
posteljne vložke, popravila
koles in druga remontna
dela

Priporočamo se za obisk in
naročila!

Tudi to je prav, da veste!

V HOTELU

EVROPA V KRANJU

igra vsak večer razen pone-
deljka od 20. ure orkestralna
plesna glasba — Zabavaj Vas
bo zabavni orkester »Šani«
(iz zdravilišča Dobrne)

*Industrija
pletenin, rokavie in konfekcije
Kranj*

Izdelujemo: Vse vrste
moških, ženskih in otroških
pletenin, v kvaliteti bombaž in
česani volni. — Moško konfek-
cijsko perilo prvovrstne izdelave

Povsod iskane triko rokavice!

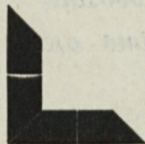
Brzjavljivi: Pletenina Kranj

Telefon: 389

**Čevljarska obrtniška proizvodjalna
in predelovalna zadruga
KRANJ - Tavčarjeva ulica**

*Sprejema naročila za vse najmodernejše
vrste čevljev po meri, opravlja vsa popravila*

Postrežba solidna - cene nizke

Tovarna tiskanega blaga
"Tiskovina"
KRANJ
TELEFON: KRANJ 173
BRZOJAV: TISKANINA KRANJ

Izdelujemo: RAZNE KRETONE

TISKANE TKANINE

FLANELE

NAGLAVNE RUTE

TKANINE V RAZNIH
MODNIH VZORCIH
IN BARVAH

---

*Stremimo za tem, da izdelujemo kakovostno
najboljše tkanine in s tem zadovoljimo vse
potrošnike v naši državi.*

Vinjeta na naslovni strani, ki predstavlja slavnostni cesarski voz, je posneta po stari kitajski risbi.

Gledališki list Prešernovega gledališča. Letnik III (sezona 1952-53, št. 4. Obseg 2 $\frac{1}{4}$ pole. Naklada 800 izvodov. Lastnik in izdajatelj uprava Prešernovega gledališča; predstavnik Alojz Gostiša; odgovorni urednik H. Grün; tisk Gorenjske tiskarne. Vsi v Kranju.

CENA 20 DINARJEV

